

KULTURNE VREDNOTE

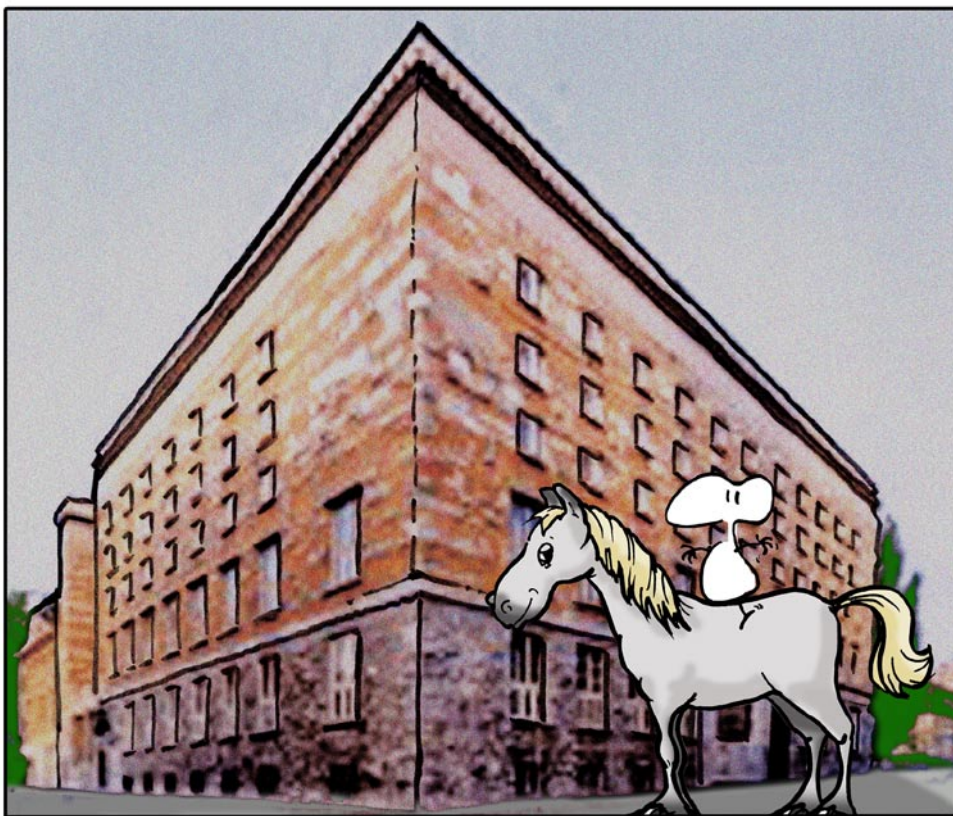

Ključne besede

- kulturna dediščina ● varovanje ●
- Register nepremične kulturne dediščine Slovenije ●
- mestno središče ● tehnična dediščina ●
- turistična ponudba ●

Vsi poznamo Narodno in univerzitetno knjižnico ter Kobilarno Lipica. In verjetno se večina strinja, da ju je treba ohraniti in varovati. Obe sta prvovrsten spomenik in dokaz ustvarjalnosti naših prednikov. Ali ne bi bila velika škoda, če bi ju znanjci poznali le po fotografijah? Tovrstne kulturne vrednote najlažje varujemo, če vzdržujemo in razvijamo dejavnost, za katero in zaradi katere sta nastali, dejavnosti v bližnji okolici pa prilagodimo in oblikujemo tako, da se bodo nadgrajevale in medsebojno dopolnjevale.

NUK IN LIPICANEC Z DIAREJO

Stanje in izzivi

- Kulturne vrednote so **skupek dosežkov človeške družbe**, le-ti pa so rezultat človekovega delovanja in ustvarjanja. Zaradi avtentičnosti (neponarejenosti in izvirnosti), ogroženosti, ohranjenosti, redkosti oz. izjemnosti in starosti jim pripisujemo veliko vrednost. V osnovi ločimo premično (manjši predmeti, zgodovinski dokumenti, knjige itd.), nepremično (stavbe, vrtovi, mestna jedra itd.) in nematerialno oz. živo (običaji, navade, kulinarika) kulturno dediščino. V kulturno dediščino sodi tudi jezik in vsa njegova narečja.
- **Varstvo in ohranjanje kulturne dediščine** sta v državnem interesu, saj dediščina zagotavlja stabilnost na vseh področjih trajnostnega razvoja:
 - družbenem: oblikovanje identitete, posredovanje znanj in izkušenj preteklih obdobij, krepitev narodove samobitnosti in kulturne istovetnosti;
 - okoljskem: ohranitev obstoječe obremenitve okolja;
 - gospodarskem: kakovostni bivalni prostor in možnosti njegovega trženja.
- Kulturna dediščina ima izjemen pomen za oblikovanje naše **kulturne in s tem tudi nacionalne identitete**. Slovenci smo gibanje za definiranje sebe kot naroda in prizadevanja za oblikovanje lastne države gradili na kulturnem ustvarjanju. Obdani z močnimi narodi smo prevzemali značilnosti drugih in jih preoblikovali v svoje. Stavbna in krajinska dediščina sta pomembni prvini identitete prostora; zaradi njiju neoseben prostor postane dom posameznika, njegove družine in celotnega naroda. Ljudje, ki svoj življenjski prostor prepoznajo kot dom, razvijejo močan čut pripadnosti in s tem tudi odgovornosti.
- Ministrstvo za kulturo skrbi za **Register nepremične kulturne dediščine**. Maja 2009 je obsegal 26.339 enot, od teh je bilo blizu 71 % enot stavbne dediščine.
- **Unescov seznam svetovne dediščine** vsebuje naravne in kulturne znamenitosti izjemnega pomena za človeštvo. Maja 2010 je bilo na njem 890 enot iz 148 držav sveta. Zaenkrat so Škocjanske jame kot naravna znamenitost edina slovenska enota. Že nekaj let se Ministrstvo za kulturo z drugimi pristojnimi inštitucijami spopada z izjemno zahtevnimi postopki vpisa Rudnika živega srebra v Idriji, občasno pa oživijo ideje o kandidaturi Lipice, Sečoveljskih solin, Cerkniškega jezera in mestnega jedra Ptuja.

Pasti

- Zavarovanje ni zagotovilo za ustrezno ravnanje z dediščino. Včasih se zgodi, da je določena enota dediščine prepuščena propadanju, obenem pa ovira razvoj. Kolizej v Ljubljani je šolski primer tega. Z zakonom lahko in moramo zavarovati vredne dosežke, vendar ne smemo pozabiti, da **razvoj potrebuje prostor**.
- **Ožja središča starih mest** večinoma niso prilagojena sodobnemu načinu življenju. Pestijo jih oviran dostop z avtomobilom, pomanjkanje parkirnih mest, stara stanovanja in selitev trgov

ske dejavnosti na obrobje. Najbolj zaskrbljujoče je odseljavanje in staranje prebivalstva ter posledično praznjenje stavb. Stavba s tem izgubi možnosti ustreznega vzdrževanja.

- Zavarovane stanovanjske hiše so pogosto žrtev **neustreznih predelav in preureditev** po okusu posameznega lastnika, pri čemer so varovane značilnosti prizadete ali celo uničene. Poskus vzpostavitve prvotnega stanja je mukotrpno in le redko uspešno delo.
- Poseben izziv je **varovanje tehniške dediščine**, to je gospodarskih objektov, tovarniških hal, skladišč in pristaniških objektov. Večinoma stojijo v neprivlačnih delih mesta, ki gospodarsko in prebivalstveno nazadujejo, zato jih je težko vključiti v turistično ponudbo oz. najti ustrezno nadomestno rabo.
- Ohranjanje nematerialnih kulturnih vrednot ogroža **globalizacija**, ki deluje v smeri brisanja kulturnih razlik in njihovega stapljanja v homogeno celoto.

Rešitve

- Smotno **načrtovanje varstva kulturne dediščine** omogoča vzdrževanje, obnavljanje, preprečuje ogroženost, zagotavlja pogoje za uresničevanje njene kulturne funkcije, javno dostopnost, omogoča njeno proučevanje in raziskovanje, preprečuje škodljive posege ter skrbi za uveljavljanje in razvoj sistema varstva dediščine.
- Ohranjanje in varovanje dediščine je **skrb celotne družbe in vsakega posameznika**, zato je treba kulturno dediščino vključiti v aktivno vsakodnevno življenje. Velik del bremena nosijo muzeji in zavodi za varstvo kulturne dediščine, ki so poleg evidentiranja, hranjenja, proučevanja, izobraževanja kadrov s tega področja dolžni nuditi tudi pomoč in svetovanje fizičnim osebam, lastnikom predmetov kulturne dediščine. Teh je veliko, saj je večina kulturne dediščine v zasebni lasti in zlasti pri varovanju spomenikov lokalnega pomena je ozaveščenost lokalnih skupnosti in posameznikov izjemno pomembna. Prav tako pomembna je finančna pomoč lokalnih in državnih ustanov (ugodna posojila, nepovratna sredstva).
- Za zavarovane prazne stavbe je treba najti novo rabo, ki bo finančno ugodna in bo obenem upoštevala njihovo zgodovinsko in kulturno vrednost. **Revitalizacija tehniške dediščine** mora biti predmet celovitih in nadvse premišljenih načrtovalskih ukrepov. Po svetu so se tovrstnih izzivov lotili na različne načine.
- **Vključitev kulturnih spomenikov v turistično ponudbo** in organiziranje kulturnih prireditev v mestnih središčih sta običajno dobri rešitvi, ki omogočata življenje ne le zavarovanemu objektu, ampak tudi bližnji okolici. Pri tem mora biti poudarek na kakovosti, ne na množičnosti.
- Za majhne narode, kot je slovenski, je nujno **ohranjanje identitete naroda in krepitev zavedanja o pomenu kulturnih vrednot** za našo skupno prihodnost. Različne etnološke prireditve, prizadevanja za oblikovanje blagovnih znamk z geografskim poreklom, oblikovanje nacionalno oziroma regionalno specifične turistične ponudbe in kakovostnih izvornih ter kulturno ustreznih turističnih spominkov so le nekatere izmed možnosti. Obenem je treba to vedenje vplesti tudi v proces vzgoje in izobraževanja.

Povezave

Register nepremične kulturne dediščine: <http://rkd.situla.org>

DEDI (Digitalna enciklopedija naravne in kulturne dediščine na Slovenskem):
<http://www.dedi.si/>

Unescov seznam svetovne dediščine: <http://whc.unesco.org/en/list>

Europa nostra, vseevropska federacija za kulturno dediščino:
<http://www.europanostra.org/>

Evropska komisija – Kultura:
http://ec.europa.eu/culture/index_en.htm

Razmišljamo in delujemo trajnostno - druge teme

- UVOD ● GOSPODARSKI RAZVOJ ● PROMET
- RAZVOJ MEST IN PODEŽELJA ● KAKOVOST BIVANJA
- POTROŠNIŠTVO ● PROSTI ČAS ● ZDRAV ŽIVLJENJSKI SLOG
- SOCIALNA VKLJUČENOST IN PARTICIPACIJA ● KULTURNE VREDNOTE
- BIODIVERZITETA ● NARAVNI VIRI ● NARAVNE VREDNOTE ● ENERGIJA
- ONESNAŽEVANJE OKOLJA ● RAVNANJE Z ODPADKI
- PODNEBNE SPREMEMBE

